

ІВАН ХРУЦКІ

Иван Хруцкий Ivan Khrutsky

ІВАН ХРУЦКІ

Иван Хруцкий Ivan Khrutsky

Славутыя мастакі з Беларусі
Знаменитые художники из Беларуси
Famous artists from Belarus

2-е выданне, са змяненнямі

Мінск
Выдавецтва
«Беларусь»

УДК [75(476)+929Хруцкі](084.1)

ББК 85.143(4Беи)я6

И18

Серыя заснавана ў 2012 годзе

Аўтар ідэі і каардынатар праекта *У.І. Пракапцоў* —
дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея
Рэспублікі Беларусь, кандыдат мастацтвазнаўства

Аўтар тэксту і складальнік *А.П. Харак*

Фота Д.М. Казлова, А.Л. Ліхтаровіча

ISBN 978-985-01-0971-2

- © Харак А.П., тэкст, складанне, 2012
- © Нацыянальны мастацкі музей
Рэспублікі Беларусь, фота, 2012
- © Выдавецтва «Беларусь»,
са змяненнямі, 2012

ван Фаміч Хруцкі (1810—1885) — прызнаны майстар нацюрморта, партрэтYST, аўтар пейзажаў, інтэр’ераў, алтарных карцін, абразоў. Да адметных асаблівасцей творчасці жывапісца можна аднесці ўвагу да дэталяў, стараннасць прапрацоўкі фактуры, паэтызацыю паўсядзённасці. І. Ф. Хруцкі — адзін з заўважных прадстаўнікоў стылю бідэрмеер у еўрапейскім жывапісе.

Дзіцячыя і юнацкія гады будучага мастака прайшлі на Полацкай зямлі. Менавіта тут старэйшы сын уніяцкага святара Фамы Хруцкага атрымаў пачатковую адукацыю, у тым ліку і некаторыя навывкі ў галіне малявання. Як адзначае беларускі і польскі публіцыст Рамуальд Падбярэзскі (1812 ці 1813—1856): «Ян Хруцкі, які паходзіць з Полацка ў Віцебскай губ[ерні], атрымаў пачаткі малявання ў Полацкай вышэйшай школе ў айцоў піяраў у тамтэйшага выкладчыка жывапісу с[падары] Спажынскага, які, дзякуючы свайму таленту, быў даволі запатрабаваны на Белай Русі»¹.

Пасля заканчэння вышэйшага піярскага вучылішча пачынаючы мастак пакінуў Беларусь і перасяліўся ў Пецяярбург, дзе знаходзіўся бязвыезна ў канцы 1820-х — 1830-я гг.: капіраваў палотны еўрапейскіх майстроў, штудзіраваў у акадэмічных

¹ Podbereski, R. O niektórych artystach, którzy już wyszli albo jeszcze się kształcą w Akademii Sztuk pięknych w S.-Petersburgu / R. Podbereski // Tygodnik Petersburski. — 1842. — № 59. — S. 324 (пер. с польск. мовы Н. А. Кручынай, А. П. Хака).

майстэрнях натуру, удасканалваў сваё мастацтва. У 1830 г. дзякуючы пратэкцыі Іосіфа Аляшкевіча (1777—1830) І. Ф. Хруцкі працуе ў Эрмітажы. У 1833 г. упершыню прадстаўляе свае творы на выстаўцы Акадэміі мастацтваў. Працы маладога жывапісца звяртаюць на сябе ўвагу старэйшых калег — у 1836 г. І. Ф. Хруцкі ўдастойваецца вялікага сярэбранага медаля і звання някласнага мастака, у 1838 г. атрымлівае малы залаты медаль, а ў 1839 г. становіцца акадэмікам.

Сярод работ пецяўбургскага перыяду, што захоўваюцца ў зборы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь (НММ РБ), ёсць і раннія, яшчэ вучнёўскія творы — «Вінаград і садавіна» (пачатак 1830-х), «Партрэт невядомай з кошыкам у руках» (каля 1835), і больш познія, ужо дастаткова дасканалыя па свайму выкананню палотны. Сярод апошніх варта адзначыць «Партрэт невядомай з кветкамі і садавіной» (1838). Гэтая карціна на акадэмічнай выстаўцы была ўдастоена малаго зала-тога медаля². Складаная кампазіцыйная пабудова, ідэалізацыя мадэлі, стараннасць прапрацоўкі дэталю і адначасова апавядальнасць, уменне расставіць акцэнты вылучаюць гэты твор.

У перыяд пражывання І. Ф. Хруцкага ў Пецяўбургу асаблівай папулярнасцю стаў карыстацца жанр «кветак і пладоў». У гэтым вялікая заслуга самога мастака, які стварыў шмат эфектных, не пазбаўленых дэкаратыўнасці, але разам з тым

² Резник, Т. А. К истории «Портрета неизвестной с цветами и фруктами» И. Ф. Хруцкого // Иван Хруцкий: мастацтва ў дзялёгу культур : матэрыялы Міжнар. навук.-практ. канферэнцыі, прысвечанай 200-годдзю з дня нараджэння вядомага беларускага жывапісца XIX стагоддзя Івана Фаміча Хруцкага (5 верасня 2010 г., г. Полацк). — Мінск : Белпрынт, 2010. — С. 5—8.

тонка і паэтычна напісаных нацюрмортаў. Найбольш удалыя кампазіцыі «тыражуюцца» жывапісцам. Аднак гэта не дакладныя аўтарскія паўторы, а варыяцыі — кожнаму наступнаму твору ўласцівы свае асаблівасці. Сярод неаднаразова сустракаемых варыянтаў можна ўказаць на такія палотны, як «Плады і дыня» (другая палова 1830-х), «Нацюрморт. Кветкі і садавіна» (1839), «Плады і свечка» (канец 1830-х — пачатак 1840-х).

Атрымаўшы ранняй вясной 1840 г. права пакінуць Пецярбург (дазвол быў дадзены ў сувязі са смерцю бацькі мастака ў 1839 г.), Іван Хруцкі накіроўваецца на радзіму. Але там ён жыве і працуе толькі наездамі, усё яшчэ праводзячы шмат часу ў сталіцы.

Прыязджаючы ў Беларусь, І. Ф. Хруцкі галоўным чынам займаецца партрэтаваннем. У 1841 г. ён піша партрэт П. Я. Рубцова. Пётр Рубцоў (1790-я — 1851), які ўзначальваў Віцебскую Казённую палату, прадстаўлены як афіцыйная асоба — у мундзіры, з усімі ордэнамі, медалямі і адзнакамі. У вобразе, створаным мастаком, адчуваецца дакументальная дакладнасць. Аднак гэта толькі адна з граняў Хруцкага-партрэтыста.

У 1843 г., знаходзячыся ў Пецярбургу, І. Ф. Хруцкі напісаў адзін з найлепшых сваіх партрэтаў — «Партрэт І. І. Глазунова». Як відаць, гэтаму спрыяла асабістая сімпатыя да партрэтаемага — прадстаўніка адной з самых вядомых у Расіі сем'яў кнігавыдаўцоў. Ілья Глазуноў намаляваны ў чорным сюртуку на цёмным глухім фоне. Дзякуючы такому лаканічнаму вобразнаму рашэнню ўдалося падкрэсліць значнасць і ўнутранае высакародства гэтага чалавека.

Жыццё І. Ф. Хруцкага ў Беларусі было звязана і з працай, і з уладкаваннем уласнага жыцця. У 1844 г. непадалёк ад Полацка ён набывае маёнтак Захарнічы і будуе дом. У 1845 г. жэніцца. Аднак на радзіме мастак застаецца нядоўга.

У 1846 г. ад літоўскага архіепіскапа (пазней — мітрапаліта) Юсіфа Сямашкі (1798—1868) Іван Хруцкі атрымлівае заказ на стварэнне іканастаса. Гэта паклала пачатак віленскаму перыяду творчасці жывапісца.

У Літве І. Ф. Хруцкі быў ацэнены і як ікананісец, і як партрэтчыст. У лісце ад 30 ліпеня 1847 г. адзін з мастакоў, што жывуў тады ў Вільні, — Вікенцій Смакоўскі (1797—1876) адзначае: «У Вільні цяпер знаходзяцца два мастакі-партрэтчысты: Марачынскі і Хруцкі; гэты апошні — выбітны і малюе дасканала»³. І. Сямашка, ведаючы пра гэты талент мастака, поруч з абразамі даручае яму напісаць серыю невялікіх партрэтаў «дзеячаў уз’яднання» ўніятаў з Праваслаўнай царквой. Гэтыя творы павінны былі размясціцца ў архірэйскаму доме.

Акрамя згаданай серыі па заказу Сямашкі І. Хруцкі піша і іншыя партрэты. У 1847 г. быў створаны «Партрэт В. Лісоўскага». Іераманах Вікенцій (1780—1858) — духоўнік праасвяшчэннага Юсіфа — паказаны адхіленым ад усяго знешняга. Разам з тым выява не статычная, не замкнёная ў сабе. У аснове яе — дыяганальная кампазіцыйная пабудова, якая ў поўнай меры адлюстроўвае моцны ўнутраны рух чалавечай душы.

³ Цыт. па: Ryszkiewicz, A. Kilka obrazów polskich ze zbiorów radzieckich / A. Ryszkiewicz // Biuletyn historii sztuki. — 1966. — № 341. — S. 376 (пер. з польск. мовы Н. А. Кручынінай, А. П. Харака).

Дзякуючы літаратурным крыніцам вядома, што ў 1849 г. у Вільні І. Ф. Хруцкі партрэтуе праасвяшчэннага Іосіфа. У зборы НММ РБ захоўваецца «Партрэт І. Сямашкі». Работа падпісана — *Письмъ ...анъ Хруцкій 1849*⁴. Аднак аўтарства І. Ф. Хруцкага застаецца пакуль пад пытаннем. Сёння цяжка з усёй пэўнасцю казаць пра тое, як змянялася манера пісьма мастака на працягу яго жыцця, г. зн. суаднесці гэты партрэт з іншымі творамі жывапісца ў гэтым жанры.

Відавочна, у Вільні быў створаны і «Мужчынскі партрэт» (1851). Твар партрэтумага перададзены вельмі фактурна, без намёку на ідэалізацыю, мазок імклівы, даволі экспрэсіўны. У пэўнай меры гэта характарызуе тыя змены, якія адбываюцца ў партрэтным майстэрстве мастака.

Каля 1854 г. завяршаецца віленскі перыяд творчасці І. Ф. Хруцкага. У гэтым годзе была напісана апошняя з вядомых сёння работ, звязаных з І. Сямашкам і яго літоўскай рэзідэнцыяй, — «Мітрапаліт Іосіф Сямашка слухае ў сваім кабінэце даклад сакратара» (Рускі музей).

У тым жа годзе з'яўляецца карціна «Бітая дзічына, агародніна і грыбы» — прыклад чарговага звароту мастака да жанру нацюрморта і стварэння новай арыгінальнай кампазіцыі. У адрозненне ад нацюрмортаў пецяярбургскага перыяду ў гэтым творы акцэнт зроблены не на экзатычных персіках, лімонах і

⁴ Упершыню гэты партрэт быў апублікаваны ў выданні: Произведения Ивана Хруцкого в собрании Национального художественного музея Республики Беларусь : альбом-каталог / науч. ред. Т. А. Резник. — Минск : Белпринт, 2010. — С. 47, 51, 76.

вінаградзе, а на садавіне, якая расце ў родным краі, — капустце, моркве, цыбулі. Пэўную разнастайнасць і апавядальнасць у карціну ўносіць выява пачка запалак і бітай дзічыны.

Пачынаючы з другой паловы 1850-х гг. і да канца жыцця Іван Хруцкі жыве і працуе пераважна ў Беларусі. Твор «У пакоях сядзібы мастака. Дзеці перад мальбертам» (1854—1855) быў напісаны адным з першых у беларускі перыяд. Работа — невялікі аповед аб сваім уласным жыцці. Ва ўтульным, добра асветленым пакоі ля мальберта размясціліся дзяўчынка і хлопчык. Дзяцей акаляе простая абстаноўка. Вылучнай асаблівасцю інтэр'ера з'яўляецца вялікая колькасць твораў жывапісу і пластыкі. Дом мастака — гэта і сямейны ачаг, і своеасаблівы мастацкі салон — месца эстэтычнага выхавання падростаючага пакалення.

Пра апошнія дзесяцігоддзі жыцця і творчасці І. Ф. Хруцкага звестак зусім няшмат. Сёння вядомы адзінкавыя працы мастака, што адносяцца да 1860-х — першай паловы 1880-х гг. Адным з апошніх у 1884 г. быў створаны «Аўтапартрэт» (Рускі музей). Цікава, што ў гэтай працы жывапісец выкарыстоўвае тое ж тонкае лесіровачнае пісьмо, што і ў перыяд свайго творчага станаўлення (1830-я гг.). Праз дзевяць месяцаў пасля напісання аўтапартрэта мастак памёр. Пахаваны ён быў недалёка ад свайго дома ў Захарнічах.

Сёння самая значная калекцыя карцін Івана Фаміча Хруцкага — 23 жывапісныя творы — захоўваецца ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь. Большая частка работ майстра знаходзіцца ў пастаяннай экспазіцыі НММ РБ.

Аляксей Харак

М

ван Фомич Хруцкий (1810—1885) — признанный мастер натюрморта, портретист, автор пейзажей, интерьеров, алтарных картин, икон. К отличительным особенностям творчества живописца можно отнести внимание к деталям, тщательность проработки фактуры, поэтизацию повседневности. И. Ф. Хруцкий — один из заметных представителей стиля бидермейер в европейской живописи.

Детские и юношеские годы будущего художника прошли на Полоцкой земле. Именно здесь старший сын униатского священника Фомы Хруцкого получил первоначальное образование, в том числе и некоторые навыки в области рисования. Как отмечает белорусский и польский публицист Ромуальд Подберезский (1812 или 1813—1856): «Ян Хруцкий, родом из Полоцка в Витебской губ[ернии], получил основы рисунка в Полоцкой высшей школе у отцов пиаров у тамошнего учителя живописи г[осподина] Спажинского, который, благодаря своему таланту, пользовался определенным успехом на Белой Руси»¹.

По окончании высшего пиарского училища начинающий художник покинул Беларусь и обосновался в Петербурге, где находился неотлучно в конце 1820-х — 1830-е гг.: копировал

¹ Podbereski, R. O niektórych artystach, którzy już wyszli albo jeszcze się kształcą w Akademii Sztuk pięknych w S.-Petersburgu / R. Podbereski // Tygodnik Petersburski. — 1842. — № 59. — S. 324 (пер. с польск. яз. А. А. Кручининой, А. П. Хоряка).

полотна европейских мастеров, штудировал в академических мастерских натуру, совершенствовал свое искусство. В 1830 г. благодаря протекции Иосифа Олешкевича (1777—1830) И. Ф. Хруцкий работает в Эрмитаже. В 1833 г. впервые представляет свои произведения на выставке Академии художеств. Труды молодого живописца обращают на себя внимание старших коллег — в 1836 г. И. Ф. Хруцкий удостоивается большой серебряной медали и звания некласного художника, в 1838 г. получает малую золотую медаль, а в 1839 г. становится академиком.

Среди работ петербургского периода, хранящихся в собрании Национального художественного музея Республики Беларусь (НХМ РБ), есть и ранние, еще ученические произведения — «Виноград и фрукты» (начало 1830-х), «Портрет неизвестной с корзиной в руках» (около 1835), и более поздние, уже достаточно совершенные по своему исполнению полотна. Среди последних следует отметить «Портрет неизвестной с цветами и фруктами» (1838). Эта картина на академической выставке была удостоена малой золотой медали². Сложное композиционное построение, идеализация модели, тщательность проработки деталей и одновременно повествовательность, умение расставить акценты отличают данное произведение.

² Резник, Т.А. К истории «Портрета неизвестной с цветами и фруктами» И.Ф. Хруцкого // Иван Хруцкі: мастацтва ў дыялогу культур : матэрыялы Міжнар. навук.-практ. канферэнцыі, прысвечанай 200-годдзю з дня нараджэння вядомага беларускага жывапісца XIX стагоддзя Івана Фаміча Хруцкага (5 верасня 2010 года, г. Полацк). — Мінск : Белпрынт, 2010. — С. 5—8.

В период пребывания И. Ф. Хруцкого в Петербурге особой популярностью стал пользоваться жанр «цветов и плодов». В этом большая заслуга самого художника, создавшего много эффектных, не лишенных декоративности, но вместе с тем тонко и поэтично написанных натюрмортов. Наиболее удачные композиции «тиражируются» живописцем. Однако это не точные авторские повторения, а вариации — каждому последующему произведению присущи свои особенности. Среди неоднократно встречающихся вариантов можно указать на такие полотна, как «Плоды и дыня» (вторая половина 1830-х), «Натюрморт. Цветы и фрукты» (1839), «Плоды и свеча» (конец 1830-х — начало 1840-х).

Получив ранней весной 1840 г. право покинуть Петербург (разрешение было дано в связи со смертью отца художника в 1839 г.), Иван Хруцкий отправляется на родину. Но там он живет и работает лишь наездами, все еще проводя много времени в столице.

Приезжая в Беларусь, И. Ф. Хруцкий главным образом занимается портретированием. В 1841 г. он пишет портрет П. Е. Рубцова. Петр Рубцов (1790-е — 1851), возглавлявший Витебскую Казенную палату, представлен как официальное лицо — в мундире, со всеми орденами, медалями и знаками отличия. В образе, созданном художником, чувствуется документальная точность. Однако это лишь одна из граней Хруцкого-портретиста.

В 1843 г., находясь в Петербурге, И. Ф. Хруцкий написал один из лучших своих портретов — «Портрет И. И. Глазунова». По всей видимости, этому способствовала личная симпатия к

портретируемому — представителю одной из известнейших в России семей книгоиздателей. Илья Глазунов представлен в черном сюртуке на темном глухом фоне. Благодаря такому лаконичному образному решению удалось подчеркнуть значимость и внутреннее благородство этого человека.

Пребывание И. Ф. Хруцкого в Беларуси было сопряжено и с работой, и с обустройством собственной жизни. В 1844 г. недалеко от Полоцка он приобретает имение Захарничи и строит дом. В 1845 г. женится. Однако на родине художник остается недолго.

В 1846 г. от литовского архиепископа (позже — митрополита) Иосифа Семашко (1798—1868) Иван Хруцкий получает заказ на создание иконостаса. Это положило начало виленскому периоду творчества живописца.

В Литве И. Ф. Хруцкий был оценен и как иконописец, и как портретист. В письме от 30 июля 1847 г. один из живших тогда в Вильно художников — Викентий Смоковский (1797—1876) отмечает: «Теперь находятся в Вильне два художника-портретиста: Морачинский и Хруцкий; этот последний особенно выдающийся и поразительно пишет»³. И. Семашко, зная об этом таланте художника, наряду с иконами поручает ему написать серию небольших портретов «деятелей воссоединения» униатов с Православной церковью. Данные произведения должны были разместиться в архиерейском доме.

³ Цит. по: Ryszkiewicz, A. Kilka obrazów polskich ze zbiorów radzieckich / A. Ryszkiewicz // Biuletyn historii sztuki. — 1966. — № 341. — S. 376 (пер. с польск. яз. А. А. Кручининой, А. П. Хоряка).

Помимо упомянутой серии по заказу Семашко И. Хруцкий пишет и другие портреты. В 1847 г. был создан «Портрет В. Лисовского». Иеромонах Викентий (1780—1858) — духовник преосвященного Иосифа — показан отрешенным от всего внешнего. Вместе с тем изображение не статично, не замкнуто в себе. В основе его — диагональное композиционное построение, которое в полной мере отражает сильное внутреннее движение человеческой души.

Благодаря литературным источникам известно, что в 1849 г. в Вильно И. Ф. Хруцкий портретирует преосвященного Иосифа. В собрании НХМ РБ хранится «Портрет И. Семашко». Работа подписана — *Писальъ ...анъ Хруцкій 1849*⁴. Однако авторство И. Ф. Хруцкого остается пока под вопросом. В настоящее время трудно со всей определенностью говорить о том, как менялась манера письма художника в течение его жизни, т. е. соотнести данный портрет с другими произведениями живописца в этом жанре.

По всей видимости, в Вильно был создан и «Мужской портрет» (1851). Лицо портретируемого передано очень фактурно, без намека на идеализацию, мазок стремительный, довольно экспрессивный. В определенной мере это характеризует те изменения, которые происходят в портретном искусстве художника.

⁴ Впервые этот портрет был опубликован в издании: Произведения Ивана Хруцкого в собрании Национального художественного музея Республики Беларусь : альбом-каталог / науч. ред. Т. А. Резник. — Минск : Белпринт, 2010. — С. 47, 51, 76.

Около 1854 г. завершается виленский период творчества И. Ф. Хруцкого. В этом году была написана последняя из известных сегодня работ, связанных с И. Семашко и его литовской резиденцией, — «Митрополит Иосиф Семашко слушает в своем кабинете доклад секретаря» (Русский музей).

В том же году появляется картина «Битая дичь, овощи и грибы» — пример очередного обращения художника к жанру натюрморта и создания новой оригинальной композиции. В отличие от натюрмортов петербургского периода в этом произведении акцент сделан не на экзотических персиках, лимонах и винограде, а на плодах, произрастающих в родных краях, — капусте, моркови, луке. Определенное разнообразие и повествовательность в картину вносит изображение коробка спичек и битой дичи.

Начиная со второй половины 1850-х гг. и до конца жизни Иван Хруцкий живет и работает преимущественно в Беларуси. Произведение «В комнатах усадьбы художника. Дети перед мольбертом» (1854—1855) было написано одним из первых в белорусский период. Работа — небольшой рассказ о своей собственной жизни. В уютной, хорошо освещенной комнате у мольберта расположились девочка и мальчик. Детей окружает простая обстановка. Отличительной особенностью интерьера является большое число произведений живописи и пластики. Дом художника — это и семейный очаг, и своеобразный художественный салон — место эстетического воспитания подрастающего поколения.

О последних десятилетиях жизни и творчества И. Ф. Хруцкого сведений совсем немного. Сегодня известны единичные

работы художника, относящиеся к 1860-м — первой половине 1880-х гг. Одним из последних в 1884 г. был создан «Автопортрет» (Русский музей). Интересно, что в этой работе живописец использует то же тонкое, лессировочное письмо, что и в период своего творческого становления (1830-е гг.). Спустя девять месяцев после написания автопортрета художник умер. Похоронен он был недалеко от своего дома в Захарничаях.

В настоящее время самая значительная коллекция картин Ивана Фомича Хруцкого — 23 живописных произведения — хранится в Национальном художественном музее Республики Беларусь. Бóльшая часть работ мастера находится в постоянной экспозиции НХМ РБ.

Алексей Хоряк

van Fomich Khrutsky (Jan Chrucki, 1810—1885) is a recognized master of still life, portraitist, and the author of landscapes, interiors, altar paintings and icons. The distinctive features of creativity of the painter may include attention to detail, careful study of texture, poeticizing of everyday life. I. F. Khrutsky is one of the prominent representatives of the Biedermeier style in European painting.

The future painter spent his childhood and youth at the Polotsk land. It is here that the eldest son of the Uniate priest Thomas Khrutsky received his early education, including some skills in drawing. As noted by the Belarusian and Polish publicist Romuald Padbyarezski (1812 or 1813—1856): «Jan Khrutsky, a native of Polotsk of Vitebsk province, has learnt a basis in drawing in Polotsk Piarist high school from art teacher Mr. Spazhinski who, thanks to his talent, enjoyed some success in White Rus'»¹.

After graduating from Piarist high school, the painter left Belarus and settled in St. Petersburg, where he remained all the time at the end of 1820s—1830s: he copied paintings by European masters, studied in academic workshops, perfected his art. In 1830, thanks to the patronage of Joseph Oleshkevich (1777—1830), I. F. Khrutsky worked in the Hermitage. In 1833, he presented his works in the exhibition of the Academy of Fine Arts for the first time. Works of

¹ Podbereski, R. O niektórych artystach, którzy już wyszli albo jeszcze się kształcą w Akademii Sztuk pięknych w S.-Petersburgu / R. Podbereski // Tygodnik Petersburski. — 1842. — № 59. — S. 324.

the young painter drew the attention of senior colleagues — in 1836 I. F. Khrutsky was awarded a large silver medal, in 1838 received a small gold medal, and in 1839 became an academician.

Among the works of the St. Petersburg period, stored at the National Art Museum of Belarus, there are his early student works — «Grapes and fruit» (early 1830s), «Portrait of an unknown woman with a basket in her hands» (about 1835) and later canvases, already quite advanced in their execution. Among the latter, «Portrait of an unknown woman with flowers and fruit» (1838) should be noted. This painting was awarded a small gold medal in an academic exhibition². Complex compositional structure, idealized model, the thoroughness of details and the ability to place accents distinguish this work.

At the time when I. F. Khrutsky stayed in St. Petersburg, the genre of «flowers and fruits» became very popular. The artist himself had a hand in this popularity by creating a lot of spectacular, subtly and poetically painted still lifes. The most successful works were «replicated» by the painter. However, these were not the exact author's repetitions, but variations — each subsequent product had its own peculiarities. Among the repeatedly occurring variants such paintings as «Fruit and melon» (second half of 1830s), «Still life. Flowers and fruit» (1839), «Fruit and candle» (late 1830s — early 1840s) can be specified.

² Резник, Т.А. К истории «Портрета неизвестной с цветами и фруктами» И.Ф. Хруцкого // Иван Хруцкі: мастацтва ў дыялогу культур : матэрыялы Міжнар. навук.-практ. канферэнцыі, прысвечанай 200-годдзю з дня нараджэння вядомага беларускага жывапісца XIX стагоддзя Івана Фаміча Хруцкага (5 верасня 2010 года, г. Полацк). — Мінск : Белпрынт, 2010. — С. 5—8.

In 1840, early spring, Khrutsky left St. Petersburg (permission was granted because of the death of the artist's father in 1839), and returned to the hometown. But there he lived and worked only on short visits, still spending much time in the capital.

In Belarus, I.F. Khrutsky was principally engaged in portraiture. In 1841, he wrote a portrait of P.E. Rubtsov. Petr Rubtsov (1790s — 1851), the head of the Vitebsk Government Chamber, is presented as an official person — in uniform with all decorations, medals and honorable distinctions. The image, created by the artist, feels documentary accuracy. However, it is only one facet of Khrutsky-portraitist.

In 1843, while in St. Petersburg, I.F. Khrutsky wrote one of his best portraits — «Portrait of I.I. Glazunov». Most likely, this may be contributed to personal sympathy for the portrayed person — a representative of one of the most famous Russian family of book publishers. Ilya Glazunov is presented in a black coat against a dark background. Thanks to such a solution it became possible to emphasize the significance and inner nobility of this man.

The sojourn of I.F. Khrutsky in Belarus was associated with work and with the arrangement of his own life. He bought Zaharnichi estate not far from Polotsk and built the house there in 1844. In 1845, he got married. However, the artist didn't remain at home for long.

In 1846, the Archbishop of Lithuania (later — Metropolitan) Joseph Semashko (1798—1868) gave to Ivan Khrutsky an order for the creation of the iconostasis. This marked the beginning of Vilna period of creativity of the painter.

In Lithuania I.F. Khrutsky rated as an icon painter and a portraitist. In a letter dated July 30, 1847 one of the then living in Vilna artists Vincent Smokovsky (1797—1876) said: «Now there are two portrait-painters in Vilna: Morachinsky and Khrutsky; the latter is particularly outstanding and strikingly paints»³. Josef Semashko, knowing about this artist's talent, along with icons instructed him to paint a series of small portraits of «the leaders of reunification» of Uniates with the Orthodox Church. These works were to be placed in the bishop's house.

Apart from the mentioned series ordered by Josif Semashko, Ivan Khrutsky painted other portraits. In 1847, he created «Portrait of V. Lisovsky». Monk Vincent (1780—1858) — the confessor of Reverend Joseph — is shown detached from the bustle of everyday life. However, the image is not static, not closed in itself. At the heart of it is the diagonal compositional structure that fully reflects the strong internal movement of the human soul.

From the literary sources it is known that in 1849 in Vilna I.F. Khrutsky portrayed Reverend Joseph. «Portrait of I. Semashko» is stored in the collection of the National Art Museum of Belarus. The work was signed — *written by... Hrutsky 1849*⁴. However, the authorship of I.F. Khrutsky remains questionable. At present, it is

³ By: Ryszkiewicz, A. Kilka obrazów polskich ze zbiorów radzieckich / A. Ryszkiewicz // Biuletyn historii sztuki. — 1966. — № 341. — S. 376.

⁴ For the first time this portrait appeared in publication: Произведения Ивана Хруцкого в собрании Национального художественного музея Республики Беларусь : альбом-каталог / науч. ред. Т. А. Резник. — Минск : Белпринт, 2010. — С. 47, 51, 76.

difficult to say with certainty how the brushwork of the artist varied in the course of his life, i. e. correlate this portrait with other works of the painter in this genre.

Apparently, «Portrait of a man» (1851) was created in Vilna, too. The person portrayed is presented without a hint of idealization, a touch is rapid and expressive enough. It characterizes to some extent the changes that occurred in the portraiture of the artist.

Approximately in 1854 the Vilna period of creativity of I.F. Khrutsky was completed. That year the last of the currently known works associated with I. Semashko and his Lithuanian residence was written — «Metropolitan Joseph Semashko listens to the report of his secretary in the office» (Russian Museum).

In the same year appeared the picture «Dressed game, vegetables and mushrooms» — an example of another returning of the artist to the genre of still life and the creation of a new original work. In contrast to the still lifes of Petersburg period the focus in this work is not on exotic peaches, lemons and grapes, but on the fruit grown in the native land — cabbage, carrots, onions. A certain variety and narrative are added to the painting by the image of a box of matches and dressed game.

Beginning from the second half of 1850s and to the rest of his life, Ivan Khrutsky lived and worked mainly in Belarus. The canvas «In the rooms of the artist's estate. Children at the easel» (1854—1855) was one of the first painted in the Belarusian period. The work — a short story about his own life. In a cozy, well-lit room a boy and a girl sit at the easel. Children are surrounded by a simple setting. A distinctive feature of the interior is the large number of paintings

and sculptures. An artist's house was both the family home and a kind of an art gallery, a place of aesthetic education of the younger generation.

There is quite little information on the last decades of the life and work of I.F. Khrutsky. Today we know several works of the artist related to 1860s — the first half of 1880s. One of the last was «Self Portrait» (Russian Museum) created in 1884. Interestingly, in this work the painter used the same slender, delicate style of painting as in the 1830s. The artist died nine months after creation of a self-portrait. He was buried near his home in Zaharnichy.

Currently, the most significant collection of paintings by Ivan Fomich Khrutsky — 23 beautiful works — are kept at the National Art Museum of Belarus. Most of the works of the master are in the permanent exhibition of the museum.

Aliaksei Kharak

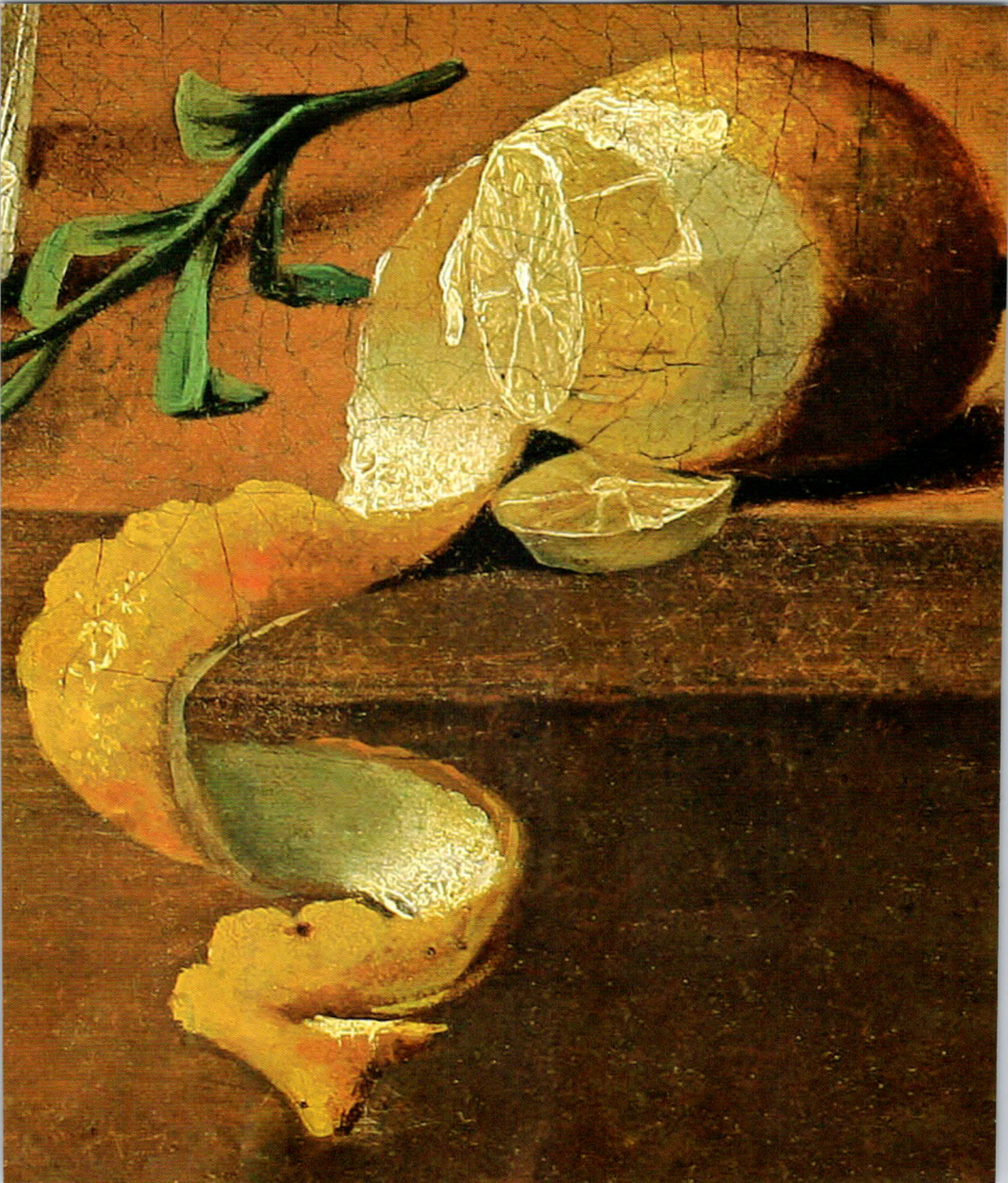
Виноград і садовина. Початок 1830-х
Виноград и фрукты. Начало 1830-х
Grapes and fruit. The beginning of the 1830s

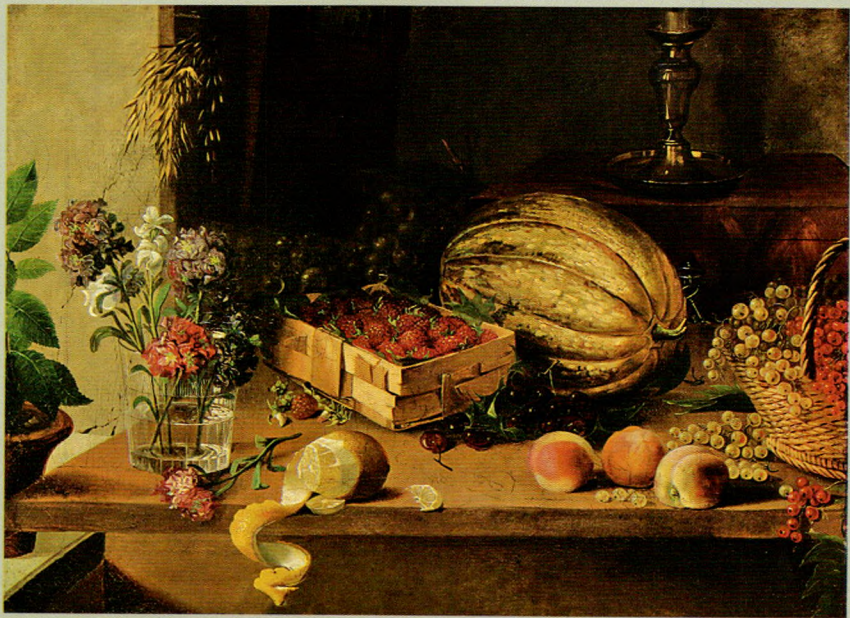

Партрэт невядомай. Сярэдзіна 1830-х
Портрет неизвестной. Середина 1830-х
Portrait of an unknown woman. The middle of the 1830s

Портрет неведомой з кошыхам у руках. Каля 1835
Портрет неизвестной с корзиной в руках. Около 1835
Portrait of an unknown woman with a basket in her hands. About 1835

Плоды і дыня. Другая палова 1830-х
Флоды и дыня. Вторая половина 1830-х
Fruit and the melon. The second half of the 1830s

Портрет невідомої з квітками і садиною. 1838

Портрет неизвестной с цветами и фруктами. 1838

Portrait of an unknown woman with flowers and fruit. 1838

Партрэт І. Булгака. 1838
Портрет И. Булгака. 1838
Portrait of I. Bulgak. 1838

Садавіна. 1838

Фрукты. 1838

Fruit. 1838

Плоды і свечка. Канец 1830-х — пачатак 1840-х
Плоды и свеча. Канец 1830-х — начало 1840-х
Fruit and candle. The end of the 1830s — the beginning of the 1840s

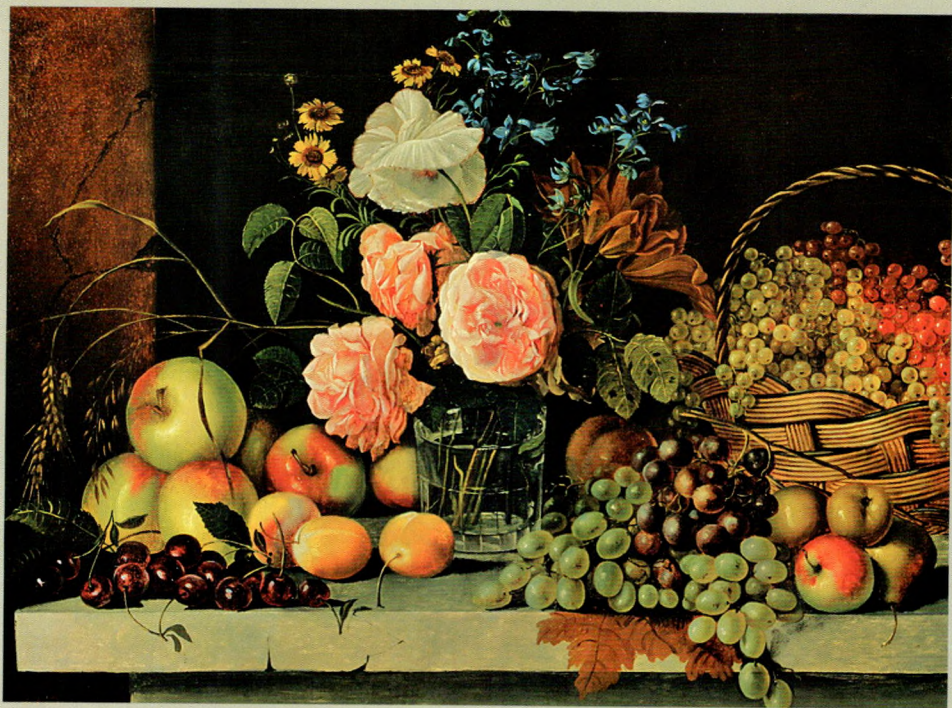

Нацюрморт. Кветкі і садавіна. 1839

Натюрморт. Цветы и фрукты. 1839

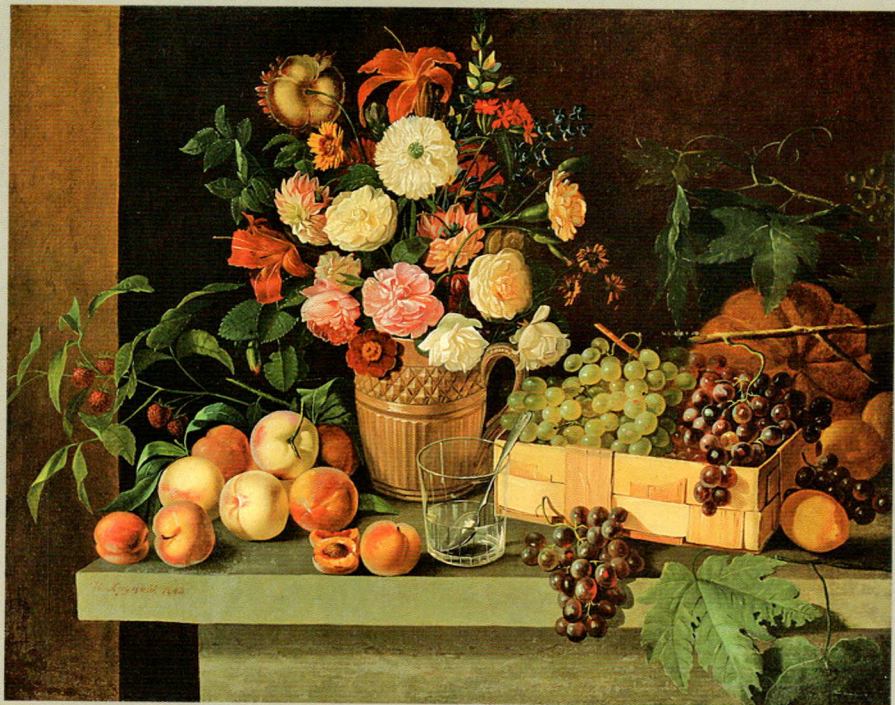
Still life. Flowers and fruit. 1839

Ружы і плады. 1839

Roses and fruit. 1839

Roses and fruit. 1839

Кветки і садавіна. 1840-я
Цветы и фрукты. 1840-е
Flowers and fruit. 1840s

Портрет хлопчика ў саламяным брылі. Канец 1830-х — пачатак 1840-х
Портрет мальчика в соломенной шляпе. Конец 1830-х — начало 1840-х
Portrait of a boy in a straw hat. The end of the 1830s — the beginning
of the 1840s

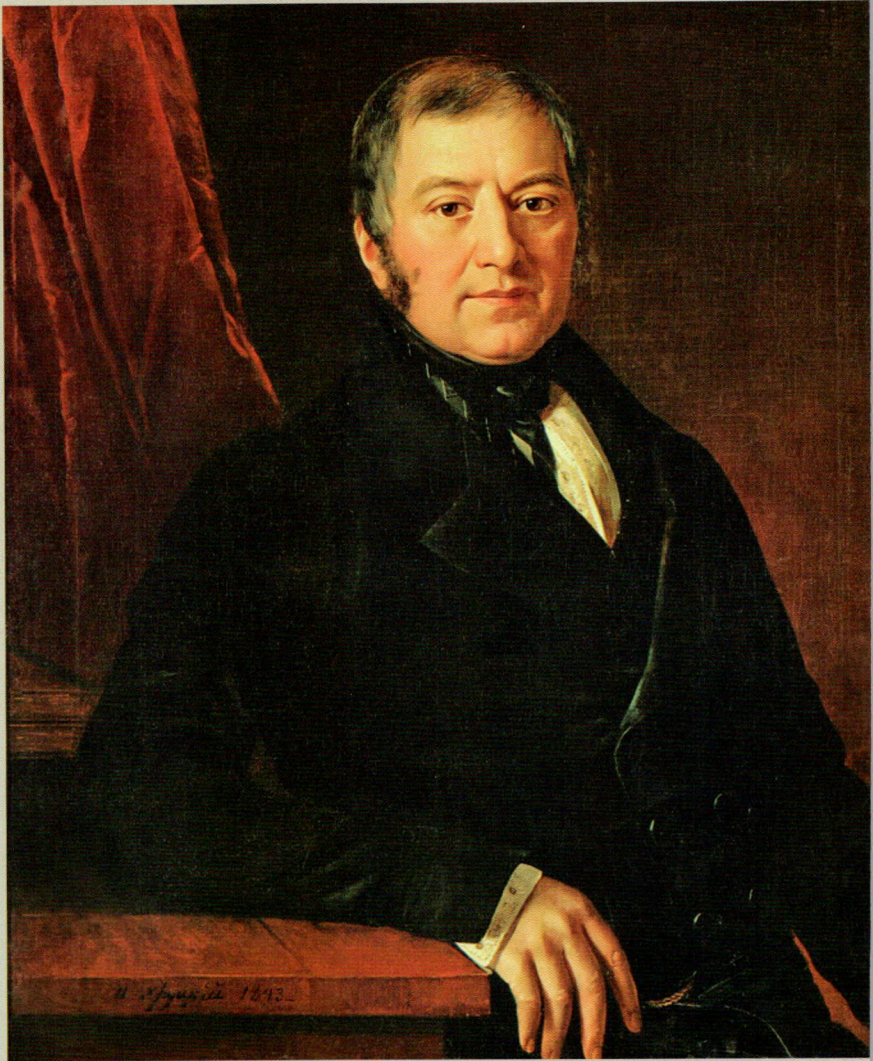

Партрэт П.Я. Рубцова. 1841
Портрет П.Е. Рубцова. 1841
Portrait of P.E. Rubtsov. 1841

Портрет Г.М. Рубцовой. 1841 (?)
Портрет А.М. Рубцовой. 1841 (?)
Portrait of A.M. Rubtsova. 1841 (?)

Партрэт І.І. Глазунова. 1843
Портрет И.И. Глазунова. 1843
Portrait of I.I. Glazunov. 1843

Партрэт В. Лісоўскага. 1847
Портрет В. Лисовского. 1847
Portrait of V. Lisovsky. 1847

Мужчинскі партрэт. 1851
Мужской портрет. 1851
Portrait of a man. 1851

Бітая дзічына, агародніна і грыбы. 1854

Битая дичь, овощи и грибы. 1854

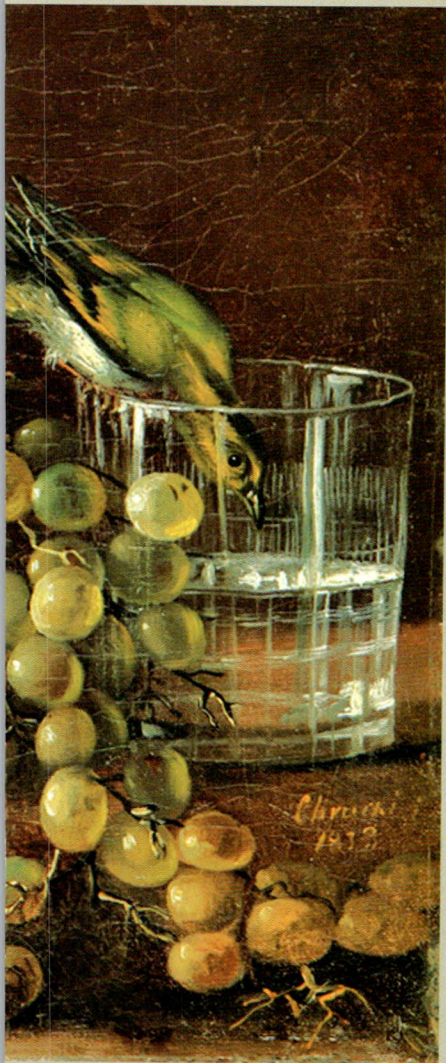
Dressed game, vegetables and mushrooms. 1854

У пакоях сядзібы мастака. Дзеці перад мольбертам. 1854—1855
В комнатах усадыбы художника. Дети перед мольбертом. 1854—1855
In the rooms of the artist's estate. Children at the easel. 1854—1855

Плоды і птушачка. 1830-я
Плоды и птичка. 1830-е
Fruit and a little bird. 1830s

І.Ф. Хруцкі (?)
Партрэт І. Сямашкі. 1849 (?)
І.Ф. Хруцкі (?)
Портрет И. Семашко. 1849 (?)
I.F. Khrutsky (?)
Portrait of I. Semashko. 1849 (?)

Славутыя мастакі з Беларусі

ІВАН ХРУЦКІ

ИВАН ХРУЦКИЙ

IVAN KHRUTSKY

На беларускай, рускай і англійскай мовах

Адказная за выпуск *Л.К. Сямёнава*
Пераклад на англійскую мову *А.В. Валасач*
Мастак *А.А. Яцук*
Мастацкі рэдактар *А.А. Яцук*
Тэхнічны рэдактар *С.Л. Печанёва*
Карэктар *Л.К. Сямёнава*

Падпісана да друку 14.05.2012. Фармат 60×70^{1/16}.
Папера мелаваная. Гарнітура «Minion Pro». Афсетны друк.
Ум. друк. арк. 2,73. Ул.-выд. арк. 3,6. Тыраж 1500 экз. Зак. 246.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Выдавецтва «Беларусь».

ЛІ № 02330/0494065 ад 03.02.2009.

Праспект Пераможцаў, 11, 220004, Мінск.

Адкрытае акцыянернае таварыства «Чырвоная зорка».

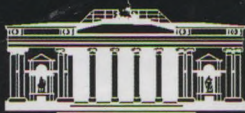
ЛП № 02330/0552716 ад 03.04.2009.

1-ы Загарадны зав., 3, 220073, Мінск.

ISBN 978-985-01-0971-2

9 789850 109712

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Славутыя мастакі з Беларусі
Знаменитые художники из Беларуси
Famous artists from Belarus

І. ХРУЦКІ
В. ВАНЬКОВІЧ
В. БЯЛЫНІЦКІ-БІРУЛЯ
Я. ДРАЗДОВІЧ
С. ЖУКОЎСКІ
В. ЦВІРКА
Ф. РУШЧЫЦ

Выдавецтва
«Беларусь»

